

การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ: แนวทางการอนุรักษ์และเพิ่มมูลค่าทางสังคม กรณีศึกษา วัดอมรานุยุตต์ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช*

MANAGEMENT OF THE PHANOM PHRA BOAT CULTURAL HERITAGE: APPROACHES FOR PRESERVATION AND SOCIAL VALUE ENHANCEMENT-A CASE STUDY OF WAT AMORNNUYUT, HUA SAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ทักษ์สรณ์ธัญ กองพิมพ์^{1*}, ดนวัต สีพุทธสุข¹, วิณา ลีลาประเสริฐศิลป์²

Thaksornthan Kongpim^{1*}, Donnawat Seeputsuk¹, Weena Leelaprasertsil²

¹วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา สงขลา ประเทศไทย

¹Management for Development College, Thaksin University Songkhla Campus, Songkhla, Thailand

²คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University Songkhla Campus, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: Donnawat.s@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระของวัดอมรานุยุตต์ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีเรือพนมพระ และ ประเมินผลกระทบของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระต่อชุมชนในมิติสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์และคณะกรรมการวัด จำนวน 16 ราย ชาวบ้านในชุมชน จำนวน 90 ราย และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมและหัตถกรรม จำนวน 3 คน รวมจำนวน 109 ราย เลือกแบบเจาะจงและแบบบอกต่อ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระของวัดอมรานุยุตต์ฯ สรุปได้ดังนี้ 1) การวางแผนและการระดมทรัพยากร มีการประชุมและการสื่อสาร แบ่งบทบาทหน้าที่ในการสร้างเรือพนมพระ และการจัดทำแผนปฏิบัติการ 2) การระดมทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และความสำเร็จจากการผสมผสานความร่วมมือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีเรือพนมพระ ได้แก่ ความสำเร็จที่เกิดจากความร่วมมือในชุมชน การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งต่อมรดกวัฒนธรรม การถ่ายทอดองค์ความรู้ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การสร้างเครือข่ายและการประชาสัมพันธ์ การอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการประเมินผลกระทบของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระในมิติสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

เป็นเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในพื้นที่ รักษาองค์ความรู้ดั้งเดิม และช่วย
ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นที่รู้จักทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

คำสำคัญ: การจัดการทุนทางวัฒนธรรม, เรือพนมพระ, การอนุรักษ์, มูลค่าทางสังคม, วัดอมรานุยุตต์ จังหวัด
นครศรีธรรมราช

Abstract

This research aimed to: study the management process of the cultural capital of Phanom Phra Boat Cultural Heritage of Wat Amaranuyut; analyze the factors influencing the success of the conservation and succession of the Phanom Phra Boat tradition; and evaluate the impact of the Phanom Phra Boat cultural capital management on the community in social, economic, and cultural dimensions. This was a qualitative research study. Key informants included 16 monks and temple committee members, 90 community members, and 3 cultural and handicraft experts, totaling 109 participants. They were selected using purposive and snowball sampling methods. The research instruments were in-depth interview and focus group discussion guides. Data were collected through interviews and focus group discussions and analyzed using descriptive analysis. The research findings on the management process of the cultural capital of Phanom Phra Boat of Wat Amaranuyut can be summarized as follows: 1) Planning and Resource Mobilization involved meetings and communication, the division of roles in the construction of the Phanom Phra Boat, and the development of operational plans. 2) The mobilization of local natural resources, support from government agencies, and the success resulting from collaborative efforts were evident. Factors contributing to the success in the conservation and succession of the Phanom Phra Boat tradition included: the success derived from community cooperation, the participation of youth in transmitting cultural heritage, the transfer of knowledge, support from government and private sectors, the establishment of networks and public relations, and sustainable conservation and development. The impact assessment of the Phanom Phra Boat cultural capital management in social, economic, and cultural dimensions revealed the strengthening of local identity, the creation of pride among local residents, the preservation of traditional knowledge, and the promotion of the community's culture to be known both locally and nationally.

Keywords: Cultural Capital Management, Phanom Phra Boat Cultural Heritage, Conservation, Social Value, Wat Amaranuyut Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

เรื่องพนมพระเป็นประเพณีทางวัฒนธรรมที่มีความงดงามและลึกซึ้ง ซึ่งสืบทอดมาเป็นเวลานานในหลายชุมชนของประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคใต้ ประเพณีนี้เกิดจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งชาวบ้านจะสร้างเรือพนมพระเพื่ออัญเชิญพระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาประดิษฐานบนเรือเพื่อนำไปถวายแด่พระสงฆ์และอุทิศบุญกุศลให้แก่บรรพบุรุษ เรือพนมพระจึงเป็นทั้งสัญลักษณ์ของความศรัทธาและการให้ที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกันอย่างแน่นแฟ้น ซึ่งเกิดจากความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อเรือพนมพระนั้นมาจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและการบูชาบรรพบุรุษ ชาวบ้านเชื่อว่าการทำบุญผ่านเรือพนมพระจะช่วยให้ได้รับพรและความสุข ความเจริญ ช่วงเวลาที่มีการจัดขบวนแห่เรือพนมพระจึงเต็มไปด้วยความเจียวสงบและความศักดิ์สิทธิ์ การอัญเชิญพระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขึ้นประดิษฐานบนเรือ สะท้อนถึงการรวมพลังแห่งศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อพระพุทธศาสนา เป็นการบ่งบอกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน และความสำนึกในบุญกุศลซึ่งมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมาช้านาน การจัดทำเรือพนมพระและขบวนแห่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในชุมชน ทั้งในการออกแบบเรือ การตกแต่ง และการอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นบนเรือ การมีส่วนร่วมในกระบวนการเหล่านี้สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง นอกจากนี้ การจัดประเพณีเรือพนมพระยังเป็นโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ในการสร้างเรือและดำเนินพิธี ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจและการเคารพในมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมา (อัญธิชา มั่นคง, 2560)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีเรือพนมพระยังครอบคลุมถึงการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม เพื่อให้คนภายนอกได้รู้จักวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยชุมชนมักจะจัดกิจกรรมเสริม เช่น การสาธิตการทำเรือ การแสดงศิลปะพื้นบ้าน และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของประเพณีเรือพนมพระ การมีส่วนร่วมเช่นนี้นอกจากจะสร้างรายได้ให้กับชุมชนแล้ว ยังช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและผู้มาเยือน

ประเพณีลากพระหรือชักพระของภาคใต้ ต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ทั้งการขาดแคลนงบประมาณ เนื่องจากงานลากพระต้องใช้ทรัพยากรทั้งการก่อสร้าง และค่าใช้จ่ายในการจัดงาน ส่งผลให้ชุมชนไม่สามารถจัดงานได้อย่างสมบูรณ์ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา, 2565) บุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทาง เนื่องจากบุคลากรด้านนี้มีการลดลงและไม่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิต และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของประเพณีนี้จากคนรุ่นใหม่ อีกทั้งวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความสนใจและความเข้าใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมลดลง การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และทักษะเฉพาะทางในการทำเรือพนมพระยังทำให้การสืบสานประเพณีเป็นไปได้ยาก เนื่องจากไม่มีผู้ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และการขาดช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเรือพนมพระสู่สาธารณะ ทำให้คนภายนอกขาดความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของประเพณีนี้ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้การจัดการทุนทางวัฒนธรรมของเรือพนมพระขาดความยั่งยืนและอาจเสี่ยงต่อการสูญหายไปในอนาคต (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564)

การจัดการทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมให้ยังคงอยู่ในสังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการยังคงประสบปัญหาหลายประการที่อาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืน ทั้งการขาด

งบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้กิจกรรมหลายอย่างต้องลดขนาดหรือล้มเลิกไป (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2565) การถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะเฉพาะทางในงานหัตถกรรมลดลง เนื่องจากคนรุ่นใหม่ขาดความสนใจ และช่างฝีมือรุ่นเก่าเริ่มสูญหาย (สุพัตรา วังเย็น และคณะ, 2563) ขาดการบูรณาการเทคโนโลยียังไม่เพียงพอ ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชนและคนรุ่นใหม่ ไม่สามารถเข้าถึงได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้ชุมชนขาดแรงงานและการสนับสนุนในกิจกรรมทางวัฒนธรรม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) และการขาดความร่วมมือระหว่างองค์กรในชุมชนและภาครัฐทำให้การจัดการทุนทางวัฒนธรรมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2565)

วัดอมรานุยุตต์ ตั้งอยู่ในอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวัดที่เต็มไปด้วยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันยาวนาน หนึ่งในความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่และน่าภาคภูมิใจของวัดคือ การได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดเรือพนมพระและขบวนแห่ถึงสามสมัยซ้อน ในปี 2565, 2566 และ 2567 ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นรางวัลที่สะท้อนถึงความงดงามและความสามารถในการสร้างสรรค์ แต่ยังเป็นการยืนยันถึงความแข็งแกร่งของชุมชนที่มาร่วมตัวกันเพื่อสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีอันมีค่า ความสำเร็จนี้เกิดจากความร่วมมือที่เข้มแข็งของสมาชิกในชุมชน ซึ่งรวมถึงพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และเยาวชนที่มีส่วนสำคัญในการสร้างและจัดเตรียมเรือพนมพระ ที่ได้รับการออกแบบและสร้างขึ้นมานั้นไม่เพียงแต่สวยงาม แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการเคารพต่อประเพณีดั้งเดิม การทำงานร่วมกันเพื่อสร้างเรือพนมพระที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับพิธีกรรมแสดงถึงความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชน รวมไปถึงการจัดขบวนแห่เป็นอีกหนึ่งส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสำเร็จของวัดอมรานุยุตต์ ขบวนแห่ที่งดงามและมีระเบียบเรียบร้อย สะท้อนถึงความตั้งใจและความพยายามของชาวบ้านในการฝึกซ้อมและเตรียมตัวอย่างละเอียด โดยชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการเตรียมการทั้งด้านศิลปะและพิธีกรรม สิ่งนี้ไม่เพียงแต่ทำให้ขบวนแห่มีความน่าประทับใจ แต่ยังสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสำเร็จที่เกิดขึ้นเกิดจากการส่งเสริมและการสืบสานศิลปะการสร้างเรือพนมพระและการจัดขบวนแห่ให้กับเยาวชนและคนในชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่วัดอมรานุยุตต์ให้ความสำคัญ การจัดสอนงานศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านและการทำเวิร์กช็อปสำหรับเยาวชนจะช่วยให้เข้าใจคุณค่าและความสำคัญของประเพณีนี้ และยังช่วยสร้างความรักในวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เกิดการตระหนักถึงบทบาทของตนในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้คนรุ่นถัดไป

จากสภาพปัญหา ความสำคัญ และความเป็นมาของประเพณีเรือพนมพระดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ: แนวทางการอนุรักษ์และเพิ่มมูลค่าทางสังคม กรณีศึกษา วัดอมรานุยุตต์ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนการสร้างความร่วมมือภายในชุมชน และแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ที่นำวัฒนธรรมมาเป็นฐานสำหรับการออกแบบเรือพนมพระ นอกจากนี้ การวิจัยยังมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีดังกล่าว ตลอดจนการประเมินผลกระทบของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมต่อชุมชนในมิติต่าง ๆ ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ผลลัพธ์จากการศึกษานี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวให้ดำรงอยู่ต่อไป ไม่เพียงแต่ในฐานะพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงศรัทธาและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเหนียวแน่น ขบวนแห่เรือพนมพระจึงมิใช่เพียง

กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม แต่ยังเป็นโอกาสให้ชุมชนได้รวมตัวกัน แสดงออกถึงความศรัทธา และเป็นเวทีสำคัญสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเรือพนมพระ ศรัทธา และการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์และเสน่ห์ของชุมชนให้คงอยู่ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระในบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระของวัดอมรานุยุตต์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีเรือพนมพระ
3. เพื่อประเมินผลกระทบของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระต่อชุมชนในมิติสังคม เศรษฐกิจ

และวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเจาะลึกความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการทุนทางวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นที่วัดอมรานุยุตต์ ซึ่งเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการจัดการทุนทางวัฒนธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ กลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทในการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระที่วัดอมรานุยุตต์ สามารถแบ่งออกได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ชาวบ้านในชุมชนวัดอมรานุยุตต์ 2) พระสงฆ์และผู้นำชุมชน 3) เยาวชนที่มีส่วนร่วมในการสร้างเรือพนมพระ 4) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สนับสนุนกิจกรรม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์และคณะกรรมการวัด ผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการวัดและกำกับดูแลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเรือพนมพระ จำนวน 16 คน ชาวบ้านในชุมชน ที่อาศัยอยู่ในอำเภอหัวไทร ซึ่งมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเรือพนมพระและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จาก 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 9 บ้านหนองบอน หมู่ที่ 12 บ้านอิมอญ ตำบลหัวไทร และหมู่ที่ 11 บ้านอ้ายศรี ตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 90 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมและหัตถกรรม ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการสร้างเรือพนมพระและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) จากการแนะนำของผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว ทั้งนี้เกณฑ์คัดเลือกเข้าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างเรือพนมพระ ผู้ที่มีประสบการณ์หรือเข้าร่วมกิจกรรมการสร้างเรือพนมพระ ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ ชาวบ้านหรือเยาวชน มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้ที่มีความเข้าใจในความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับงานชักพระ (ลากพระ) อาศัยอยู่ในอำเภอหัวไทร การคัดเลือกผู้เข้าร่วมที่มีถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทท้องถิ่น รวมทั้งสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้ที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมให้ข้อมูลและยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์หรือการสนทนา เกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง ผู้ที่เข้าร่วมไม่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือมีความเข้าใจในประเด็นที่วิจัย มีความขัดแย้งในข้อมูล ไม่สามารถเข้าร่วมการสัมภาษณ์หรือ

กลุ่มสนทนาในช่วงเวลาที่กำหนด หรือมีปัญหาด้านความสัมพันธ์หรือการยอมรับในชุมชนที่ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ถูกต้องหรือไม่น่าเชื่อถือ

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยออกแบบคำถามปลายเปิดเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเรือพนมพระ การมีส่วนร่วมของชุมชน ผลกระทบต่อชุมชน 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย เช่น ชาวบ้าน พระสงฆ์ และเยาวชน และ 3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) สังเกตและบันทึกกระบวนการสร้างเรือพนมพระ การจัดขบวนแห่ และการทำกิจกรรมในประเพณี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และดำเนินสนทนากลุ่มเพื่อบันทึกข้อมูล และเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สองวิธีหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยกระบวนการจัดระเบียบข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ประเด็นสำคัญและหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การเตรียมข้อมูล ซึ่งเป็นการแปลงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตเป็นเอกสาร (Transcription) ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารกับเสียงหรือวิดีโอที่บันทึกไว้ สูการระบุหัวข้อสำคัญ (Coding) ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มข้อมูลที่คล้ายคลึงกันออกเป็นหัวข้อ (Themes) เช่น ปัจจัยความสำเร็จ เช่น ความร่วมมือในชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐ ผลกระทบต่อชุมชน เช่น การสร้างรายได้ การสร้างความสามัคคี แนวทางพัฒนา เช่น การส่งเสริมเยาวชน การจัดการทุนอย่างยั่งยืน โดยนำไปสู่การสร้างหมวดหมู่ข้อมูล อาจประกอบไปด้วยหมวดหมู่เชิงกระบวนการ กระบวนการสร้างเรือ การจัดกิจกรรม หมวดหมู่เชิงผลกระทบ ผลกระทบด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมหมวดหมู่เชิงพัฒนา การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน การสร้างเครือข่าย และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อค้นหาแนวโน้มหรือความเชื่อมโยง 2) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการสังเกตและเอกสาร ใช้กระบวนการวิเคราะห์ อธิบายผลการสังเกต ซึ่งเกี่ยวข้องกับรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเรือพนมพระ เช่น การเลือกวัสดุ การประกอบ การตกแต่ง บรรยากาศในชุมชนขณะจัดกิจกรรม เช่น ความร่วมมือ ความสนุกสนาน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร เช่น ประวัติศาสตร์เรือพนมพระ แนวทางการจัดการทุนทางวัฒนธรรม อธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น จากเดิมที่ใช้วัสดุไม้กลายเป็นวัสดุธรรมชาติอื่น 2) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา เป็นอธิบายข้อมูลเชิงบริบท เช่น บทบาทของชุมชนในกิจกรรม การส่งต่อองค์ความรู้ระหว่างรุ่น ใช้กรณีตัวอย่างเพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จ เช่น การได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวด

กรอบการวิเคราะห์วิจัย

กรอบการวิเคราะห์การวิจัยเรื่อง การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ: แนวทางการอนุรักษ์และเพิ่มมูลค่าทางสังคม กรณีศึกษาวัดอมรานุยุตต์ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช คณะผู้วิจัยใช้กรอบการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม โดยเขียนให้เป็นแผนภาพดังนี้

แผนปฏิบัติการ มีการกำหนดกรอบเวลาและขั้นตอนชัดเจน เช่น การเลือกวัสดุ การสร้างโครงสร้างเรือ การตกแต่ง และการซ่อมเดินขบวน การมีแผนปฏิบัติการช่วยลดปัญหาความล่าช้าและเพิ่มความแม่นยำในทุกขั้นตอน

2. การระดมทรัพยากร การผสมผสานระหว่างธรรมชาติและ การสนับสนุนภายนอก ได้แก่ 1) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ไม้ ไบลา และธัญพืช เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการสร้างเรือ ซึ่งช่วยลดต้นทุนและแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับธรรมชาติ เช่น ไม้ใช้สำหรับโครงสร้างเรือ เน้นไม้ที่มีความแข็งแรงและหาได้ง่ายในพื้นที่ ไบตาล นำมาสานและตกแต่งเป็นส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ธัญพืช เช่น ข้าวโพด ถั่ว หรือข้าว ใช้ตกแต่งลวดลายบนเรือเพื่อเพิ่มความสวยงามและสะท้อนถึงวิถีชีวิตชาวบ้าน 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร สนับสนุนวัสดุเพิ่มเติม และการประชาสัมพันธ์ภาคเอกชน เช่น ผู้ประกอบการในท้องถิ่น สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นหรือร่วมบริจาคในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดหาอาหารและเครื่องดื่มสำหรับผู้ร่วมงาน 3) ความสำเร็จจากการผสมผสานความร่วมมือ เช่น การสร้างความพร้อมในการดำเนินกิจกรรม การระดมทรัพยากรที่ครบถ้วนทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การสร้างเรือไปจนถึงการจัดกิจกรรมขบวนแห่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและเพิ่มความราบรื่นในกระบวนการจัดการ และการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน การทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เช่น ช่างฝีมือ เยาวชน และชาวบ้าน ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน การระดมทรัพยากรยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งการวางแผนและการระดมทรัพยากรเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของประเพณีเรือพนมพระ ซึ่งแสดงถึงความร่วมมือของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม การจัดการที่มีประสิทธิภาพในกระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้งานเป็นไปอย่างราบรื่น แต่ยังเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีเรือพนมพระ ซึ่งวัดอมรานุยุตต์ประสบความสำเร็จอย่างมากในการรักษาและสืบสานประเพณีนี้ มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จนี้ ได้แก่

1. ความร่วมมือในชุมชน การสร้างเรือพนมพระที่วัดอมรานุยุตต์ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งในตัวอย่างที่ชัดเจนของความร่วมมือในชุมชนที่สร้างสรรค์และยั่งยืน ความสำเร็จในการสร้างเรือพนมพระไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความสามารถในการทำงานร่วมกัน แต่ยังเป็น การสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีที่มีค่าในชุมชนอย่างแท้จริง ในขั้นตอนการสร้างเรือพนมพระ สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ ไปจนถึงการสร้างเรือจริง โดยพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ทุกคนมีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะ ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับวิธีการสร้างเรือพนมพระอย่างถูกต้องและเหมาะสม การทำงานร่วมกันนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้กระบวนการสร้างเรือมีความราบรื่น แต่ยังเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ การสร้างเรือพนมพระยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานและเป็นแรงบันดาลใจให้กับชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมฝึกซ้อม การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำเวิร์กช็อปเกี่ยวกับการสร้างเรือ ซึ่งทำให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความร่วมมือในการสร้างเรือจึงกลายเป็นช่องทางในการสร้างความผูกพันและความรักในวัฒนธรรมของตนเอง ความสำเร็จในการสร้างเรือพนมพระยังสร้างรายได้ และโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้มีการจัดงานเทศกาลเรือพนมพระ ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมงานจากทั่วประเทศ

นอกจากนี้ ชาวบ้านยังสามารถจำหน่ายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับประเพณี เช่น อาหารและของที่ระลึก ทำให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น ความร่วมมือในการสร้างเรือพนมพระที่วัดอมรานุยุตต์จึงเป็นสัญลักษณ์ของการรักษาและสืบสานวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ โดยไม่เพียงแต่เป็นการสร้างเรือที่มีความสวยงาม แต่ยังเป็นการสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งต่อไปยังรุ่นต่อไปอย่างยั่งยืน ความร่วมมือในชุมชนในการสร้างเรือพนมพระของวัดอมรานุยุตต์ เป็นตัวอย่างที่ดีของการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้างเรือพนมพระเท่านั้น แต่ยังสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีในชุมชน ช่วยให้คนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีและวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อไป

2. การมีส่วนร่วมของเยาวชน การสร้างเรือพนมพระไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมประเพณีที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังเป็นโอกาสที่สำคัญสำหรับเยาวชนในชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเอง การมีส่วนร่วมของเยาวชนไม่เพียงแต่ทำให้พวกเขาได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ แต่ยังสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ในกระบวนการสร้างเรือพนมพระ เยาวชนได้รับการฝึกอบรมในหลายด้าน เช่น การเลือกใช้วัสดุธรรมชาติ การออกแบบและการประกอบเรือ รวมถึงการตกแต่งให้สวยงามตามประเพณี ด้วยความกระตือรือร้นและความคิดสร้างสรรค์ เยาวชนสามารถนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งทำให้เรือพนมพระมีความหลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากการสร้างเรือพระแล้ว เยาวชนยังมีบทบาทสำคัญในการเตรียมงานขบวนแห่ ที่เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีเรือพนมพระ ขบวนแห่ไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกถึงความเคารพและสักการะต่อพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นโอกาสที่เยาวชนได้แสดงความสามารถในด้านการจัดเตรียมและการแสดงศิลปวัฒนธรรม ผ่านการเต้นรำ การร้องเพลง และการแต่งกายตามประเพณี การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการสร้างเรือพนมพระและขบวนแห่ ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชน เมื่อเยาวชนได้ทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชน พวกเขาได้รับความรู้และประสบการณ์ที่มีค่า ซึ่งจะส่งต่อไปยังรุ่นต่อไป นอกจากนี้ยังช่วยให้ความเข้าใจระหว่างวัยและการเรียนรู้ร่วมกัน การเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เรือพนมพระและการจัดขบวนแห่ ทำให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน พวกเขาเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาและสืบทอดประเพณีที่มีค่าในชุมชน เมื่อพวกเขาเห็นผลสำเร็จจากการทำงานร่วมกัน จะสร้างแรงบันดาลใจให้พวกเขามีความรับผิดชอบต่อมรดกทางวัฒนธรรม และสร้างความรักในวัฒนธรรมที่มีอยู่ การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการสร้างเรือพนมพระและขบวนแห่ที่วัดอมรานุยุตต์ เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสร้างความรู้สึกรับผิดชอบของชุมชนที่เข้มแข็ง โดยการทำงานร่วมกันทำให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีความรักและเคารพในประเพณีและวัฒนธรรมของตนเองมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของเยาวชนจึงเป็นก้าวสำคัญในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมไทยให้อยู่คู่กับสังคมตลอดไป

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้ การสร้างเรือพนมพระเป็นหนึ่งในงานหัตถกรรมที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนไทย โดยเฉพาะที่วัดอมรานุยุตต์ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างเรือพนมพระไม่เพียงแต่ทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานที่มีคุณค่า แต่ยังช่วยส่งเสริมการใช้หัตถกรรมท้องถิ่นในการตกแต่งเรือให้มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์ ซึ่งการสร้างเรือพนมพระเริ่มต้นจากการเลือกวัสดุธรรมชาติที่มีคุณภาพ เช่น ไม้ท้องถิ่นที่แข็งแรงและยืดหยุ่น เพื่อใช้ในการสร้างโครงสร้างเรือ หลังจากนั้น

จะมีการถ่ายทอดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและช่างฝีมือที่มีประสบการณ์ไปยังเยาวชนในชุมชน โดยการสอนให้เข้าใจถึงเทคนิคการตัดไม้ การประกอบ และการตกแต่งเรือให้มีความสวยงามและเหมาะสมตามประเพณี รวมทั้งการใช้งานหัตถกรรมท้องถิ่นมาตกแต่งเรือพนมพระนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความงดงามและเอกลักษณ์ที่แสดงถึงวัฒนธรรมของชุมชน โดยการใช่วัสดุธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ใบไม้ หรือวัสดุอื่น ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการตกแต่งเรือ ทำให้เรือพนมพระไม่เพียงแต่มีความสวยงาม แต่ยังแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับธรรมชาติ การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างเรือพนมพระยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน เมื่อชาวบ้านทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเรือ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยกันจัดเตรียมวัสดุ การฝึกซ้อมการตกแต่ง หรือแม้กระทั่งการจัดงานขบวนแห่ การทำงานร่วมกันทำให้เกิดบรรยากาศของความสนุกสนานและการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความรู้สึกของการเป็นเจ้าของในประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง การสร้างเรือพนมพระไม่เพียงแต่เป็นการสืบสานวัฒนธรรม แต่ยังเป็นการสร้างโอกาสให้เยาวชนได้พัฒนาทักษะที่มีค่าในชีวิตประจำวัน เมื่อเยาวชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะการทำงาน จะสามารถนำไปใช้ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการสร้างงานศิลปะหรืองานหัตถกรรมอื่น ๆ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างเรือพนมพระและการใช้งานหัตถกรรมท้องถิ่นมาตกแต่ง เป็นการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนมีความรักและเคารพในมรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่าของตนเอง การร่วมมือกันสร้างสรรค์สิ่งที่มีความหมายและเป็นเอกลักษณ์นี้จะช่วยให้เรือพนมพระไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่ใช้ในประเพณี แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคีและการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

4. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น งบประมาณหรือทรัพยากรในการจัดงาน ช่วยทำให้การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับเรือพนมพระเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีคุณภาพ

5. การสร้างเครือข่าย การสร้างเครือข่ายกับวัดและชุมชนอื่น ๆ ที่มีการจัดประเพณีเรือพนมพระ ช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการจัดการทุนทางวัฒนธรรม รวมถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

6. การประชาสัมพันธ์และการตลาด การประชาสัมพันธ์และการสร้างความน่าสนใจให้กับประเพณีเรือพนมพระ ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมงาน ทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในความสำคัญของประเพณีนี้ในวงกว้าง

7. การอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน การมุ่งมั่นในการอนุรักษ์และพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืน โดยการมีแนวทางที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรม ช่วยให้ประเพณีเรือพนมพระยังคงมีความหมายและสำคัญในชีวิตของชุมชน การสร้างเรือพนมพระที่วัดอมรานุยุตต์ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและการใช่วัสดุธรรมชาติในงานฝีมือ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดเรือพนมพระ ถือเป็นที่ยืนยันถึงคุณค่าของการทำงานร่วมกันในชุมชนและการสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน โดยการใช่วัสดุธรรมชาติในการสร้างเรือพนมพระ ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความสวยงาม แต่ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดอมรานุยุตต์มีการเลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพจากธรรมชาติ เช่น ไม้ที่มีความแข็งแรงและยืดหยุ่น ซึ่งทำให้เรือพนมพระมีความคงทนและสามารถใช้งานได้ยาวนาน การใช้

ธัญพืช เช่นข้าวโพด ถั่วเขียว ข้าว มาใช้ในการตกแต่งลวดลาย ซึ่งการใช้วัสดุธรรมชาตินี้ยังส่งเสริมการพัฒนาฝีมือและความสามารถของคนในชุมชน ความสำเร็จในการได้รับรางวัลชนะเลิศเกิดจากการทำงานร่วมกันอย่างมีเอกภาพในชุมชน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เรือพนมพระอย่างเต็มที่ ทุกคนมีบทบาทสำคัญในการวางแผนการจัดเตรียมเรือและการตกแต่ง ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง ความร่วมมือที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้การสร้างเรือพนมพระมีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การใช้วัสดุธรรมชาติยังส่งผลดีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน การสร้างเรือจากวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นช่วยลดต้นทุนและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน และเปิดโอกาสในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีเรือพนมพระ

การประเมินผลกระทบของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระต่อชุมชนในมิติสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระเป็นกระบวนการที่สำคัญในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบหลากหลายในมิติสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การศึกษานี้มุ่งประเมินผลกระทบดังกล่าวในชุมชนที่มีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจ และการสังเกตการณ์ภาคสนาม มี 3 มิติ ได้แก่

1. มิติสังคม การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ ช่วยส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชน ทั้งพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน เยาวชน และประชาชนทั่วไป กระบวนการนี้ช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน มีการเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ เช่น การออกแบบ การจัดทำ และการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองและมีทักษะในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นช่วยอนุรักษ์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญไปยังคนรุ่นใหม่ ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมไม่สูญหายและยังคงอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชน

2. มิติเศรษฐกิจ เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภายนอก สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง การจัดแสดงวัฒนธรรม และบริการที่พักหรืออาหาร นอกจากนี้เป็นการพัฒนาอาชีพช่างฝีมือในท้องถิ่น เช่น การใช้วัสดุธรรมชาติในกระบวนการผลิต ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และส่งเสริมการจ้างงานในชุมชน ทำให้เกิดการหมุนเวียนรายได้ในชุมชน เช่น การจัดซื้อวัสดุจากท้องถิ่น และการใช้แรงงานในพื้นที่

3. มิติวัฒนธรรม เป็นเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในพื้นที่ เป็นการช่วยรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิม เช่น การเลือกใช้วัสดุธรรมชาติอย่างสร้างสรรค์ และการออกแบบเรือที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชน ทั้งยังช่วยประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นที่รู้จักทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

ในทุกปีที่มีการจัดงานประกวดเรือพนมพระอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดอมรานุยุตต์ได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดงานและความสวยงามของเรือพนมพระที่สร้างขึ้น ซึ่งมีการฝึกซ้อมและเตรียมตัวอย่างเข้มงวด ทำให้ขบวนแห่ของวัดอมรานุยุตต์ได้รับความสนใจและความชื่นชมจากผู้เข้าชมและคณะกรรมการ

ความสำเร็จในการได้รับรางวัลชนะเลิศเรือพนมพระของวัดอมรานุยุตต์จึงไม่เพียงเป็นความภาคภูมิใจของวัดและชุมชน แต่ยังเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการใช้วิถีธรรมชาตินในงานฝีมือ ที่ส่งผลดีต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต ด้วยปัจจัยเหล่านี้ วัดอมรานุยุตต์สามารถจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ประเพณีนี้ยังคงอยู่และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของวัดและชุมชน แต่ยังสามารถสร้างคุณค่าให้กับสังคมโดยรวม สามารถเขียน การประเมินผลกระทบของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ ดังภาพที่ 1

การประเมินผลกระทบของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ

ภาพที่ 2 การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

กระบวนการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระของวัดอมรานุยุตต์ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นตัวอย่างที่ดีของการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ มีกระบวนการที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการสร้างความยั่งยืนให้กับวัฒนธรรม โดยอาศัยการทำงานร่วมกันของชุมชน การสนับสนุนจากภายนอก และการบูรณาการระหว่างทรัพยากรธรรมชาติดกับนวัตกรรมสมัยใหม่ สรุปได้ดังนี้ 1) การวางแผนและการระดมทรัพยากร ได้แก่ 1.1) การประชุมและการสื่อสาร 1.2) การแบ่งบทบาทหน้าที่ ในการสร้างเรือพนมพระ และ 1.3) การจัดทำแผนปฏิบัติการ 2) การระดมทรัพยากร การผสมผสานระหว่างธรรมชาติและ การสนับสนุนภายนอก ได้แก่ 2.1) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น 2.2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาครัฐ 2.3) ความสำเร็จจากการผสมผสานความร่วมมือ โดยสามารถขยายความในรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีเรือพนมพระ ซึ่งวัดอมรานุยุตต์ประสบความสำเร็จอย่างมากในการรักษาและสืบสานประเพณีนี้ มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จนี้ ได้แก่ 1) ความสำเร็จที่เกิดจากความร่วมมือในชุมชน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการทุนทางวัฒนธรรมที่วัดอมรานุยุตต์ประสบความสำเร็จเพราะชุมชนมีการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด โดยแต่ละคนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสร้างเรือพนมพระ ตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ ไปจนถึงการสร้างเรือจริง ความสำเร็จนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญ

ของ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) สอดคล้องกับ Onyx, J. et al. ได้อธิบายถึงการพัฒนาทุน ทางสังคม จำเป็นต้องอาศัยความตั้งใจของพลเมืองภายในสังคมที่เป็นชุมชนแบบมีส่วนร่วม จะต้องเกิดจากภายใน สำหรับการ สร้างและรักษาประเพณีที่มีคุณค่า การทำงานร่วมกันไม่ได้เพียงแค่ว่าทำให้เกิดผลงานสำเร็จ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมในระยะยาว (Onyx, J. et al., 2000); (Bourdieu, P., 1986) 2) การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งต่อมรดกวัฒนธรรม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เยาวชนในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์เรือพนมพระและจัดขบวนแห่ นอกจากนี้จะเป็นการเรียนรู้ ทักษะใหม่ ๆ ยังสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง การมีส่วนร่วมของเยาวชนแสดง ถึงความสำคัญของ “การพัฒนามนุษย์” (Human Development) ในกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรม การเปิด โอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้และแสดงออกทางวัฒนธรรมช่วยเพิ่มความยั่งยืนของประเพณี เพราะพวกเขาเป็นผู้สืบทอดที่จะแบกรับภาระในการรักษาวัฒนธรรมในอนาคตสอดคล้องกับ วิลาวลัย คำนิน และพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ ได้กล่าวถึงประเด็นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองยาวว่าควรมีการให้ข้อมูลและการส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นหลังมี ส่วนร่วมในการศึกษาและสนับสนุนสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองยาว (วิลาวลัย คำนิน และพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, 2567) 3) การถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและ ช่างฝีมือไปยังเยาวชนเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้การสร้างเรือพนมพระยังคงมีมาตรฐานและเอกลักษณ์ กระบวนการถ่ายทอดความรู้เป็นตัวอย่างของ “การจัดการความรู้” (Knowledge Management) ในระดับชุมชน การสร้างระบบถ่ายทอดที่มีโครงสร้าง เช่น การฝึกอบรมหรือการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ ช่วยให้เกิดการพัฒนา ทักษะและการสืบทอดประเพณีอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การ สนับสนุนด้านทรัพยากร งบประมาณ และการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐและเอกชนมีบทบาทสำคัญในการทำให้ การจัดกิจกรรมเรือพนมพระประสบความสำเร็จ ความสำคัญของ “การสนับสนุนจากภายนอก” (External Support) สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่สามารถพึ่งพาแค่ชุมชนได้ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือกับ ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพและความยั่งยืนของกิจกรรม 5) การสร้างเครือข่ายและการประชาสัมพันธ์ การ สร้างเครือข่ายกับวัดและชุมชนอื่น ๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพใน การจัดกิจกรรม ขณะที่การประชาสัมพันธ์ช่วยเพิ่มการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยว สิ่งนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ “การสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม” (Cultural Networking) ซึ่งช่วยให้ประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะสามารถ กระจายตัวและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ส่งผลดีทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม 6) การอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน การใช้วัสดุธรรมชาติและการจัดการทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ช่วยให้ ประเพณีเรือพนมพระมีความหมายและยังคงมีความสำคัญในชีวิตของชุมชน การอนุรักษ์ที่ประสบความสำเร็จใน กรณีนี้นี้สอดคล้องกับ “แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) ซึ่งไม่เพียงรักษาวัฒนธรรมเดิม แต่ยังสร้างการพัฒนาที่สมดุลระหว่างการอนุรักษ์ การสร้างรายได้ และการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การประเมินผลกระทบของการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระต่อชุมชนในมิติสังคม เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระเป็นกระบวนการที่สำคัญในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณี ท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบ 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติสังคม การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ ช่วยส่งเสริมให้เกิดการ รวมตัวและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชน ทั้งพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน เยาวชน และประชาชนทั่วไป 2) มิติ

เศรษฐกิจ เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภายนอก สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้เป็นการพัฒนาอาชีพช่างฝีมือในท้องถิ่น เช่น การใช้วัสดุธรรมชาติในกระบวนการผลิต ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และส่งเสริมการจ้างงานในชุมชน ทำให้เกิดการหมุนเวียนรายได้ในชุมชน 3) มิติวัฒนธรรม เป็นเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในพื้นที่ เป็นการช่วยรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิม ทั้งยังช่วยประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นที่รู้จักทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระไม่เพียงช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรม แต่ยังส่งเสริมความยั่งยืนในชุมชนในทุกมิติ การบูรณาการความรู้และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้ประเพณีนี้ยังคงอยู่และพัฒนาต่อไปในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระของวัดอมรบุญตต์ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการสร้างความยั่งยืนให้กับวัฒนธรรม โดยอาศัยการทำงานร่วมกันของชุมชน การสนับสนุนจากภายนอก และการบูรณาการระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับนวัตกรรมสมัยใหม่ สรุปได้ดังนี้ 1) การวางแผนและการระดมทรัพยากร ได้แก่ 1.1) การประชุมและการสื่อสาร

1.2) การแบ่งบทบาทหน้าที่ ในการสร้างเรือพนมพระ และ 1.3) การจัดทำแผนปฏิบัติการ 2) การระดมทรัพยากร การผสมผสานระหว่างธรรมชาติและ การสนับสนุนภายนอก ได้แก่ 2.1) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น 2.2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาครัฐ 2.3) ความสำเร็จจากการผสมผสานความร่วมมือ โดยสามารถ ขยายความในรายละเอียดดังนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีเรือพนมพระ ได้แก่ 1) ความสำเร็จที่เกิดจากความร่วมมือในชุมชน ความสำเร็จนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) 2) การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งต่อมรดกวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของเยาวชนแสดงถึงความสำคัญของ “การพัฒนาคน” (Human Development) 3) การถ่ายทอดองค์ความรู้ เป็นกระบวนการ สำคัญที่ทำให้การสร้างเรือพนมพระยังคงมีมาตรฐานและเอกลักษณ์ กระบวนการถ่ายทอดความรู้เป็นตัวอย่างของ “การจัดการความรู้” (Knowledge Management) 4) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ด้าน ทรัพยากร งบประมาณ และการประชาสัมพันธ์ ทำให้การจัดกิจกรรมเรือพนมพระประสบความสำเร็จ “เป็นการ สนับสนุนจากภายนอก” (External Support) 5) การสร้างเครือข่ายและการประชาสัมพันธ์ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดกิจกรรม “เป็นการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม” (Cultural Networking) 6) การอนุรักษ์และการ พัฒนาอย่างยั่งยืน ช่วยให้ประเพณีเรือพนมพระมีความหมายและยังคงความสำคัญในชีวิตของชุมชน สอดคล้องกับ “แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) การประเมินผลกระทบของการจัดการทุนทาง วัฒนธรรมเรือพนมพระต่อชุมชนในมิติสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเรือพนมพระ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบ 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติสังคม 2) มิติเศรษฐกิจ 3) มิติวัฒนธรรม เป็นเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและเสริมสร้างความภาคภูมิใจ ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ เป็นการช่วยรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิม ทั้งยังช่วยประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นที่ รู้จักทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างกิจกรรม ทางการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) ควรมีการศึกษา เกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม และ 3) ควรมีการศึกษาด้านการสนับสนุนทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). สมุดไทย: บันทึกภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- _____. (2565). แนวทางการประสานงานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริม วัฒนธรรม.
- วิลาวัลย์ คำนิม และพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2567). แนวทางการอนุรักษ์คลองยาวอีสาน บ้านจุมจัง ตำบลอุมเม่า อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารเมธีวิจัย, 1(6),19-33.
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (2565). การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนและสำนึก ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร.

- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. (2565). ข่าวสาร. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2567 จาก <https://songkhla.m-culture.go.th/th/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). รายงานการเปลี่ยนแปลงประชากรชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุพัตรา วังเย็น และคณะ. (2563). การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนบ้านตามา. วารสารการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ, 2(3), 45-58.
- อัญธิชา มั่นคง. (2560). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนในตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 12(39), 90-100.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education (pp. 241-258). New York: Greenwood.
- Onyx, J. et al. (2000). Sources of social capital. In I. Winter (Ed.), Social capital and public policy in Australia (pp. 105-135). Australia: National Library of Australia.